

Lapsipotilaan hammashoito Covid-19 epidemian aikana

Exit vaihe, toiminnan lisääminen V1

Jokainen hammashoidon potilas voi periaatteessa olla Covid-19 viruksen kantaja. Lapsien osalta on kuitenkin joitain viitteitä siitä, että sekä lapsen riski saada Covid-19 tartunta että lapsen ominaisuus tartuttaa muita henkilöitä, olisi muita ikäryhmiä alhaisempi.

Vaikka epidemian tässä vaiheessa ei tarjota kiireetöntä hammashoitoa, on lapsipotilaan hoidossa huomioitava valitun hoitoratkaisun pitkäaikaisvaikutukset kariuksen etenemisen, purennan kehityksen ja hammashoitopelon kehittymisen näkökulmista. Vaikka kiireellinen hoidontarve liittyisi yksittäisen hampaan hoitoon, on lapsen suun tilanne arvioitava kokonaisuutena ja tarpeen mukaan tehtävä lähete lapsen suun kokonaishoitoon yleisanestesiassa. Lapselle ja perheelle tulee antaa kaikilla hammashoidon käynneillä kariuksen hallintaan liittyviä ohjeita.

Kiireellinen hammashoito on nimensä mukaisesti kiireellistä, eikä tarvittava hoitotoimenpide muutu lapsen Covid-19 tartunnan vuoksi. Erikoissairaanhoidossa Covid-19 testin vastaus on saatavissa 1-3 vuorokauden kuluessa, ja lapsi saa aina tarvitsemansa hammashoidon. Harva hammashoitotoimenpide on lapsilla tehtävä vuorokauden sisällä, ja hoidon operatiivista aloitusta voidaan myös lykätä/siirtää eteenpäin adekvaatilla särky- ja mikrobilääkehoidolla, kunnes testivastaus on saatu.

Lasten kiireettömän hammashoidon keskeytyminen epidemian vuoksi voi edistää sairautta, komplikaatioita tai aiheuttaa pysyvää haittaa potilaalle. Hoitamattomana hampaiden reikiintyminen etenee, jonka vuoksi olisi tärkeää jatkaa epidemian pitkittyessä myös ei-kiireellisen hoidon toteuttamista. Erityisen tärkeää olisi lisätä kariuksen hallintaan tähtäävää ennaltaehkäisevää hoitoa. Potilaan ja perheen suun omahoitoa voidaan tukea esimerkiksi puhelimitse ja tuoda esille heidän omia mahdollisuuksiaan vaikuttaa sairauden etenemiseen. Hampaiden huolellisen puhdistamisen, fluorin ja ksylitolin säännöllisen käytön ja terveellisten ruokailutottumusten merkitys suun sairauksien hoidossa korostuu poikkeusoloissa.

Päivystykselliset tai 24 tunnin sisällä hoidettavat:

- pysyvän hampaan avulsio
- epäily leviävästä hammasperäisestä infektiosta (lisääntyvä turvotus, voimakas suun avausrajoitus, yleisoireet)
- suun alueen verenvuoto, joka ei tyrehy painamalla

1-3 vrk:n sisällä hoidettavat:

- suun limakalvomuutokset, jotka eivät ole parantuneet kahdessa viikossa
- hammasmurtumat ja luksaatiot
- hammassärky
- maitohammastapaturmat
- **Covid-19 epidemian pitkittyessä erityisesti seuraavien lasten suun ongelmien hoito on turvattava:**
 - syvä karies
 - nopeasti etenevä, laajasti karioitunut hampaisto
 - hammastapaturmien jatkohoito ja seuranta
 - keskeneräiset juurihoidot
 - oireilevat kiillehäiriöt (esim. MIH)

Epidemian aikana hoidettaessa potilaita, joiden Covid-19 negatiivisuudesta ei ole tietoa, hammashoidossa tulee välttää tarpeetonta aerosolien muodostumista tai vähentää syljellä kontaminoituneen aerosolin määrää esim. kofferdamin käytöllä. Lasten korjaavassa hammashoidossa käytetään yleisesti menetelmiä, joissa veden ja ilman käyttö on vähäistä. Kaviteetti voidaan esimerkiksi puhdistaa käsi-instrumentein ja paikata kemialliskovetteisella lasi-ionomeerilla, jolloin myös viimeistely onnistuu käsi-instrumentein. Karioitunutta dentiiniä voidaan myös pehmentää kemiallisesti puhdistuksen aikana. Potilaan korjaavan hoidon menetelmän valinta on kuitenkin aina yksilöllistä ja perustuu hammaslääkärin kokonaisarvioon potilaan tilanteesta.

Kirjallisuus:

Casamassimo PS, Townsend JA, Litch CS. **Pediatric Dentistry During and After COVID-19**. *Pediatr Dent*. 2020 Mar 15;42(2):87-90. PubMed PMID: 32276673.

Lu X, Zhang L, Du H, Zhang J, Li YY, Qu J, Zhang W, Wang Y, Bao S, Li Y, Wu C, Liu H, Liu D, Shao J, Peng X, Yang Y, Liu Z, Xiang Y, Zhang F, Silva RM, Pinkerton KE, Shen K, Xiao H, Xu S, Wong GWK; Chinese Pediatric Novel Coronavirus Study Team. **SARS-CoV-2 Infection in Children**. *N Engl J Med*. 2020 Apr 23;382(17):1663-1665. doi: 10.1056/NEJMc2005073. Epub 2020 Mar 18. PubMed PMID:32187458; PubMed Central PMCID: PMC7121177.

Mallineneni SK, Innes NP, Raggio DP, Araujo MP, Robertson MD, Jayaraman J. Coronavirus disease (COVID-19): **Characteristics in children and considerations for dentists providing their care**. *Int J Paediatr Dent*. 2020 May;30(3):245-250. doi: 10.1111/ipd.12653. Epub 2020 Apr 16. PubMed PMID: 32250505.

Zhu Y, Bloxham C, Hulme K, Sinclair J, Tong Z, Steele L, Noye E, Lu J, Chew K, Pickering J, Gilks C, Bowen A, Short K. **Children are unlikely to have been the primary source of household SARS-CoV-2 infections**. <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.03.26.20044826v1>